

Idea powołania do życia czasopisma, które swoją uwagę skupiłoby na dziejach Wielkopolski Wschodniej „kielkowała” już od dłuższego czasu. Używając terminologii przyrodniczej, można powiedzieć, że została niegdyś zasiana, wzrastała, dojrzewała, aż w końcu rozkwitła, a jej owocem jest pierwszy tom czasopisma POLONIA MAIOR ORIENTALIS. Periodyku, który chce w sposób jak najbardziej naukowy pochylić się nad dziejami wschodniego skrawka Wielkopolski. Przy czym dzieje rozumiane są tu w sposób niezwykle szeroki i pod względem chronologicznym, i pod względem merytorycznym. Na łamach czasopisma jest bowiem przewidziane miejsce dla historii, nazwijmy ją ogólnej, i dla historii gospodarczej, społecznej, dziejów oświaty i szkolnictwa, dziejów wojskowości, przemysłu itd.

Powstanie niniejszego periodyku podyktowane jest między innymi wciąż niedostatecznym stanem wiedzy o tej części Wielkopolski. Zauważył to kilka lat temu prof. A. Wędzki, który pisał: *Ogólnie biorąc stan wiedzy o przeszłości wschodniej Wielkopolski jest wciąż niezadawalający i znacznie słabszy od pozostałych partii tego województwa. [chodzi o województwo wielkopolskie – przyp. P. Gołdyn]. (...) Niewątpliwie w ciągu ostatnich dekad wiedza o przeszłości tych ziem znacznie wzrosła. Nie zdołano jednak wyrównać wciąż istniejących dysproporcji*¹. Redakcja żywi nadzieję, że POLONIA MAIOR ORIENTALIS będzie czynnikiem wyrównującym wspomniane dysproporcje.

Określenie „Wielkopolska Wschodnia” jest oczywiście terminem sztucznie wytworzonym, między innymi na potrzeby niniejszego czasopisma. Nigdy bowiem, ani w ujęciu historycznym, ani geograficznym ono nie występowało. Potocznie zwykło się nim określać te obszary Wielkopolski, które w okresie zaborów leżały na terenie Królestwa Polskiego (część Guberni Kaliskiej) lub jeszcze bardziej precyzyjnie, te powiaty, które z dniem 1 kwietnia 1938 r. zostały odłączone od województwa łódzkiego i przyłączone do poznańskiego. Pojawiło się niegdyś również określenie wyrażone przez Antoniego Czubińskiego - „Wielkopolska Zaprośniańska”.

Obszar Wielkopolski Wschodniej co prawda ogranicza terytorialnie zakres badań, które mogą być prezentowane na łamach czasopisma, ale z drugiej strony daje możliwości dzielenia się wynikami badań naukowych, jak wcześniej wspomniano, z różnych dziedzin życia ludzkiego i nie tylko. Czasopismo podzielone jest na cztery działy. W pierwszym prezentowane będą studia (artykuły) poruszające różnorakie dzieje Wielkopolski Wschodniej. Drugi dział zawierać będzie materiały, obejmujące opracowania źródeł do dziejów regionu. Z kolei w dziale trzecim pojawiać się będą biografie osób związanych z Wielkopolską Wschodnią, bądź to przez fakt urodzenia, bądź aktywnej działalności w regionie. W ostatnim, czwartym dziale omawiane i recenzowane będą publikacje, również odnoszące się do kwestii regionalnych.

W pierwszym tomie zaprezentowane zostało siedem artykułów. W pierwszym Krzysztof Witkowski omawia wizytacje kanoniczne parafii Dębno, z okresu przedrozbiorowego. Porównania dwóch miast - Kalisza i Leuven - zniszczonych przez Niemców w czasie I wojny światowej dokonał Mieczysław Arkadiusz Woźniak. Żydowskie klimaty Kalisza, zakłete w nieistniejących już sklepach kolonialnych, mezuzach i kuczkach przybliżył w swoim artykule Mateusz Halak. Protokoły rad pedagogicznych Publicznej Szkoły Dokszałcającej Zawodowej

¹ A. Wędzki, *Recenzja*, [w:] J. W. Wojciechowski, *Jak róż białych girlandy. Studia nad wybranymi siedzibami ziemiańskimi i ich dawnymi właścicielami w północno-wschodniej Wielkopolsce*, Konin 2013, s. 7.

w Koninie z lat 1919-1939 stały się przedmiotem rozważań podjętych przez Gabriellę Matuszkiewicz. Kolejny tekst omawia działalność Obozu Narodowego w powiecie kolskim niemalże od odzyskania niepodległości, aż do zakończenia II wojny światowej. Autorem tego artykułu jest Rafał Sierchuła. Dwa ostatnie artykuły odnoszą się do represji władz komunistycznych wobec Kościoła katolickiego. W pierwszym siostra Laurencja Jędrzejczak omówiła problemy funkcjonowania placówek Zgromadzenia Sióstr „Wspólnej Pracy” od Niepokalanej Maryi na terenie Wielkopolski Wschodniej w latach 1945-1970. Natomiast Dariusz Racinowski przedstawił represje władz komunistycznych wobec o. Wincentego Cykowskiego, za zorganizowanie uroczystości upamiętniających setną rocznicę bitwy pod Brdowem z 1863 r. Bazę źródłową stanowiły archiwa przechowywane w brdowskim klasztorze paulinów.

W materiałach zaprezentowane zostały dokumenty wytworzone przez Wydział do Spraw Wyznań Urzędu Wojewódzkiego w Koninie. Jarosław Wąsowicz SDB opracował sprawozdanie dotyczące działalności Ruchu „Światło-Życie” w latach 1977-1980, natomiast Jarosław Durka - sprawozdanie oraz plan pracy wspomnianego wydziału z okresu stanu wojennego.

W trzeciej części czasopisma znalazły się trzy artykuły biograficzne. Małgorzata Grzanka przybliżyła postać Adama Pieńkiewicza i jego twórczość literacką. Ostatnie lata spędził on w Kłodawie, jako lekarz. Dimiotro Simo Szymanowski - Grek mieszkający w Kaliszu, stał się bohaterem artykułu przygotowanego przez Marcina Mikołajczyka. Z kolei Piotr Gołdyn pochylił się nad biografią Czesława Maciejewskiego, nauczyciela i działacza społecznego.

W *Recenzjach i omówieniach* znalazły się dwa teksty. Pierwszy autorstwa Marii Radziszewskiej, drugi Piotra Gołdyna.

Tak przedstawia się pierwszy tom POLONIA MAIOR ORIENTALIS. Redakcja planuje, że czasopismo ukazywać się będzie raz w roku. Jego łamy otwarte są dla wszystkich chętnych, którzy chcieliby się podzielić wynikami swoich badań naukowych dotyczących Wielkopolski Wschodniej.

Piotr Gołdyn